

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE V KONTEXTE COVID-19

Examples Of Good Practice In The Context Of Covid-19

Michaela SKYBA

doc. Mgr. Michaela Skyba, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Email: michaela.skyba@unipo.sk

Abstrakt

Vypuknutie pandémie prinieslo mnoho otáznikov v oblasti efektívneho organizovania pomoci a zachovania chodu bežného života. V niektorých situáciách sa darilo naplňať tento cieľ menej, inokedy viac, a to aj v závislosti od rôznych cieľových skupín sociálnej práce, ktorým bola a stále je venovaná pozornosť. Príspevok prináša príklady dobrej praxe z oblasti školstva, vzdelávania rómskych detí z vylúčených lokalít a poskytovania pomoci pre vybrané cieľové skupiny sociálnej práce s cieľom reflektovať pozitíva „korony“ na pozadí jej tienistých stránok. V závere príspevok prezentuje návrhy študentov a študentiek sociálnej práce, ktorí sa snažili nájsť odpoveď na otázku, ako sa dá v tejto výnimočnej situácii, ale aj mimo nej, pomôcť vybraným cieľovým skupinám prostredníctvom service-learningových aktivít.

KLúčové slová: Pandémia. COVID-19. Dobrá prax. Service-learning. Sociálna práca.

Abstract

The outbreak of the pandemic has raised many questions about the effective organization of aid and keeping everyday life going. In some situations, this goal has been achieved less, sometimes more, even depending on the various target groups of social work, to which it has been and still is paid attention. The paper provides examples of good practice in the field of education of Roma children from excluded localities and the provision of assistance for selected target groups of social work in order to reflect the positives of the "corona" on the background of its shadows. In conclusion, the paper presents the proposals of students of social work, who tried to find an answer to the question of how it is possible to help selected target groups in this exceptional situation, but also outside it, through service-learning activities.

Key words: Pandemic. COVID-19. Good Practice. Service-learning. Social Work.

Úvod

V súčasnosti čelíme veľkej výzve, ktorá so sebou prináša rôzne obmedzenia a dôsledky pre všetky sféry spoločenského života. Tém, ktoré sú dnes považované za „horúce“,

je mnoho. Mimoriadna situácia zapríčinená pandemiou nás nútila reflektovať rôzne aspekty aktuálneho diaľnia a zamýšľať sa nad tým, ako vykročiť z bežnej rutiny a robiť veci inak, aby sa v čo najväčšej miere minimalizovali straty a riziká. Tie sa dotýkajú

oblasti vzdelávacích príležitostí žiakov, zvlášť detí pochádzajúcich z vyľúčených rómskych komunít, ako aj sféry pomoci ďalším cieľovým skupinám. Cieľom príspevku je nielen reflektovať negatíva „korony“, ale pomocou vybraných príkladov dobrej praxe poukázať aj na pozitívne aspekty pandémie a priblížiť pohľad študentov sociálnej práce na možnosti pomoci vybraným cieľovým skupinám.

Pozitíva „korony“ v oblasti školstva

Vplyv modernizačných procesov sa dnes odzrkadľuje v oblasti školstva mnohými reformami. K nosným impulzom transformácie súčasného školstva a učiteľskej profesie patrí nedostatočná adaptácia škôl na súčasné spoločenské zmeny, ktoré sa v značnej miere týkajú migrácie, multikulturality v školách či problémov žiakov súvisiacich so sociálnymi a ekonomickými pomermi rodín. Dnešné nároky na školu súvisia okrem iného aj so snahou odklonu od chápania školy ako inštitúcie odovzdávajúcej informácie a poznatky pasívnemu prijímateľovi k chápaniu školy ako priestoru, v ktorom sa dieťa učí riešiť rôzne situácie, a ktorá ho pripravuje na život v spoločnosti popretkávannej nestálosťou, zmenou, požiadavkami na výkon a množstvom volieb.

Práve v tejto oblasti zaznievajú kritické hlasy namierené voči vzdelávaciemu systému u nás. Kritika školstva je zároveň sytená neschopnosťou

mnohých škôl prispôbiť sa nárastu informačných technológií, ekonomickým tlakom, spoločenským a kultúrnym zmenám a flexibilne reagovať na nové vzdelávacie potreby (Vančíková 2011). K ďalším nemenej závažným problematikám patrí aj chýbajúca modernizácia vyučovania, nedostatočné materiálne vybavenie škôl (napr. nedostatok učebníc a technických pomôcok, nedostatok financií na obnovu školských budov a i.), nadmerná byrokracia, ako aj nedostatok účinných nástrojov pre prácu s deťmi zo znevýhodneného prostredia. Obraz vzdelávania a predstavy o podobe školstva sa tak stali predmetom reformy, ktorá bola spustená v roku 2008. Snaha o skvalitňovanie a modernizáciu školského systému presahuje do súčasnosti v podobe reformy školstva schválenej v roku 2018.

Mnohí z nás pociťujú negatívne dôsledky uplynulých mesiacov. Už menej sa stretávame s reflektovaním toho, čo pozitívne nám priniesla situácia okolo pandémie COVID-19. V tomto kontexte považujeme za inšpiratívnu diskusiu o tom, ako pandémie viedla k reformám v oblasti školstva. Významná je dobrá prax, ktorá reagovala na aktuálne požiadavky¹. Prínosy korony sa prejavujú vo sfére zavedenia slovného hodnotenia, nových spôsoboch výučby, digitálnych zručností učiteľov či v zmene obsahu vzdelávania. Význam inovatívnych prvkov prítomných vo výučbe podčiarkuje skutočnosť, že doposiaľ prevládali podľa prieskumov skôr tradičné metódy, ktoré sú považované za menej efektívne (napr. výklad učiva,

¹ Takýmto príkladom je projekt, vďaka ktorému sa deti a rodičia mohli naučiť pútavým spôsobom niečo nové o slovenskej prírode a živote divokých zvierat. Prípravou interaktívnej online edukačnej relácie pre mládež „*Strážcovia divočiny*“ spojenej so súťažou v oblasti znalostí o životnom prostredí

zároveň jej tvorcovia prispeli k odbremeneniu rodičov, na ktorých pleciach spočívala značná časť edukačného procesu ich detí počas pandémie (Miškolciová 2020).

diktovanie poznámok a pod.). Nová situácia si vyžiadala urýchlenie zmien v tejto oblasti. Cieľom je pritom aktivizovať žiakov a podnecovať ich záujem a zvedavosť. Zároveň, ako sa uvádza vo výskumnej správe o praxi učiteľov slovenských škôl z pohľadu medzinárodného výskumu *OECD TALIS* (Koršňáková a Kováčová 2010), by nemalo ísť o súťaž, čo znamená, že tradičné a konštruktivistické² prístupy by sme nemali vnímať ako superiorné prístupy, ale skôr dívať sa na ne a využívať ich v závislosti od aktuálnej situácie, cieľa, zamerania učiva, danosti detí a ich potrieb. V tomto kontexte je zaujímavé zistenie plynúce z vyššie zmieňovaného výskumu, podľa ktorého slovenskí učitelia vnímajú prínos konštruktivistického prístupu ku vzdelávaniu, v rámci ktorého sa očakáva aktívna rola žiakov a na poznanie je nahliadané ako na dynamický konštrukt. Na druhej strane zistenia výskumu signalizujú, že učitelia uprednostňujú vo svojej praxi skôr tradičné prístupy, teda transmisívny model vyučovania. Aj tento rozdiel medzi vnímanou potrebou a praxou môže mať súvis s neochotou niektorých zvyšovať svoje digitálne zručnosti a s tým, že niektorým učiteľom sa počas pandémie nedarilo celkom zvládať nároky dištančného vzdelávania. Pri podpore učiteľov v danej oblasti je potrebná aj pomoc štátu, ktorú niektorí odborníci považujú za stále nedostatočnú³.

² Podľa Sokolovej (2015) pri transmisívnom postupe má učiteľ dominantné postavenie a v rámci odovzdávania poznatkov patrí väčšia časť komunikačného priestoru práve učiteľovi. Okrem nevýhod (ako napr. nízka miera aktivizácie žiakov, nedostatočná stimulácia tvorivosti a kritického myslenia a i.) sú podľa autorky situácie, kedy je vhodné jeho využitie (napr. sprostredkovanie poučiek, pravidiel, abstraktného učiva a pod.). Konštruktivistický prístup predstavuje alternatívu k tradičným prístupom. V rámci neho sa mení pozícia učiteľa aj žiaka. Aktivita sa presúva na dieťa s cieľom podporiť jeho

Okrem spomínaných pozitív, korona priniesla aj mnoho otáznikov týkajúcich sa toho, ako efektívne organizovať dištančné vzdelávanie pre všetkých žiakov. V tomto smere sa ukázali ťažkosti najmä vo vzťahu k deťom, ktoré nemajú prístup k internetu z dôvodu socioekonomickej situácie ich rodičov, čoho následkom je prehĺbenie obmedzenia šancí na ich školskú úspešnosť.

Dištančné vzdelávanie rómskych detí z vylúčených lokalít

Vzdelávacie príležitosti detí pochádzajúcich z vylúčených rómskych komunít sú často limitované z dôvodu rôznych prekážok. Pridávajú sa k nim aj obmedzenia súvisiace so zapojením sa týchto detí do dištančného vzdelávania, ktoré sa počas pandémie ukázalo ako nevyhnutná súčasť školskej prípravy. Karanténa priniesla aj zmieňované výzvy v oblasti využívania informačno-komunikačných technológií, ktoré mali umožniť pokračovanie vzdelávacieho procesu v domácom prostredí. Ako bolo spomenuté vyššie, problémom je, že prístup niektorých skupín žiakov k takejto forme výučby bol značne obmedzený z dôvodu chýbajúceho prístupu k internetu, digitálnych zručností rodičov a detí a i. Je zjavné, že koronavírus neohrozoval len zdravie, ale aj školskú úspešnosť a vzdelávacie výsledky týchto detí.

samostatnosť pri poznávaní, hľadani súvislostí a reflektovaní skúseností vedúcich ku konštruovaniu nových poznatkov. Ako uvádza Sokolová (2015, s. 24), „každý jedinec poznávanie konštruuje individuálne vo svojom vlastnom sociálnom kontexte.“

³ Potrebu podpory učiteľov v oblasti inovatívneho prístupu k vzdelávaniu a zvyšovania digitálnych zručností deklaruje napr. pedagóg Hipš v poskytnutom rozhovore, ktorý spracovala Miškolciová (2020).

V prípade žiakov z marginalizovaných rómskych komunít môžeme dokonca hovoriť o demotivácii spôsobenej plnením nárokov plynúcich z prenosu vzdelávacieho procesu do domáceho prostredia a prehĺbení rozdielov medzi týmito deťmi a deťmi, ktoré obmedzenia v súvislosti s dištančným vzdelávaním nepoznajú.

Rafael (2020) prináša zaujímavý pohľad na riešenie tejto situácie s poukázaním na potrebu sprístupňovania vzdelávacích šancí pre všetkých žiakov v kontexte zlepšovania vzdelávacej perspektívy zvlášť detí, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením. Viaceré subjekty pracujúce s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia reagovali na danú situáciu, medzi nimi aj *Rómsky vzdelávací fond* v spolupráci s občianskym združením *edu-Roma*, ktorí pripravili projekt zameraný na motiváciu žiakov a záujem o vzdelávanie, počítačovú gramotnosť a zvládnutie požiadaviek týkajúcich sa dištančnej formy vzdelávania. V rámci neho išlo o vytipovanie najohrozenejších skupín detí pomocou učiteľov z miestnych lokalít. Plánovaný bol pomáhajúci tím zložený nielen z učiteľov, ale aj študentov sociálnej práce, pedagogiky a psychológie ovládajúcich rómsky jazyk s cieľom následného vytvorenia vzdelávacích dvojíc, čo by umožnilo vzájomnú pomoc a koordináciu. Išlo o pilotnú iniciatívu, ktorá môže v budúcnosti dopomôcť k vytvoreniu efektívneho modelu dištančného vzdelávania a doučovania týchto žiakov počas prázdnin, víkendov alebo počas výskytu mimoriadnych situácií.

Pozitívnym príkladom je aj iniciatíva ďalších subjektov, napr. *Štátneho pedagogického ústavu* (2020), ktorý spolu s pedagógmi pripravil pre žiakov z vylúčených rómskych lokalít pracovné zošity (*Zápisníky*) na každý deň. Prax počas pandémie však ukázala organizačnú náročnosť vzdelávania tzv. „offline“ rómskych žiakov. K prekážkam v tomto smere patrí napr. nemožnosť zapojiť sa zo strany niektorých obcí a škôl, obmedzenie dištančného vzdelávania na distribúciu a zbieranie pracovných listov bez spätnej väzby a vysvetlenia učiva, nižší dôraz na kognitívnu stránku učenia, či nízke aspirácie žiakov podmienené neúspechmi členov rodiny a rovesníkov v komunite (*SITA* 2020). Aj na základe týchto poznatkov je možné konštatovať prínos prezenčnej formy výučby spočívajúcej v potrebe spätnej väzby od učiteľov, ktorá by pomohla u žiakov z marginalizovaných rómskych komunít rozvíjať kognitívnu stránku, ako aj rozoznávať a osvojovať si komunikačné vzorce v prostredí majority. Dištančné formy sa ukazujú prínosné najmä za účelom doučovania, rozvoja samostatnosti či počítačovej gramotnosti. Rafael (2020) zároveň akcentuje potrebu vnímania dištančného vzdelávania vo vzťahu k tejto zraniteľnej skupine žiakov ako doplnkového nástroja počas mimoriadnej situácie a zároveň vyzýva k opatrnosti pri jeho využívaní v budúcnosti, aby sa z nástroja sociálnej inklúzie nestal nástroj sociálneho vylúčenia⁴.

⁴ Príklady dobrej praxe na Slovensku sú mnohé. Vyznačujú sa pestrosťou nápadov dotýkajúcich sa aj ďalších sfér a zlepšenia kvality života rôznych cieľových skupín, ako sú napr. ľudia bez domova. V rámci pandémie COVID-19 boli prijaté viaceré opatrenia, ktoré sa niektorým skupinám, konkrétne ľuďom

bez domova, darilo ťažko naplniť. V kontexte hľadania spôsobov pre zamedzenie šíreniu koronavírusu sa najčastejšie skloňovalo slovo karanténa. V tomto ohľade sa v Bratislave na *Zlatých pieskoch* otvorilo karanténne mestečko pre ľudí bez domova ponúkajúce potrebnú starostlivosť a služby sociál-

Service-learning počas pandémie

Service-learning je vyučovacou a vzdelávacou metódou a stratégiou, ktorá sa na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce FFPU v Prešove* využíva od roku 2012. Počas tohto obdobia sa realizovalo množstvo projektov, ktoré v rovnakej miere sledovali ako vzdelávacie ciele, tak aj aspekt služby. Toto základné špecifikum odlišuje service-learning od iných foriem komunitného zapojenia. K základnými atribútom patrí aj občianska angažovanosť, reciprocita a reflexia, ktorá je nevyhnutná počas celého procesu skladajúceho sa z jednotlivých etáp.⁵ V rámci *IESP* si študenti a študentky môžu vybrať spomedzi dvoch modelov využitia service-learningu, a tým je predmet s názvom *Service-learning* a predmety, ktorých súčasťou je service-learning (ako napr. *Školská sociálna práca*, *Terénna sociálna práca* a i.). Zámerom týchto predmetov založených na vyučovacej stratégii na problém orientovaného učenia je rozvíjať kritické myslenie študentov a študentiek, povzbudiť študentky a študentov, aby sa v procese zámerného učenia naučili reagovať občiansky zodpovedne a odborne fundovane

na skutočné sociálne problémy komunit. Podstatným cieľom kurzu je vytvoriť priestor študentkám a študentom získať reálnu skúsenosť so svetom práce a aplikovať doteraz štúdiom nadobudnuté vedomosti, a to prostredníctvom absolvovania praktickej časti v teréne. Uzatvorenie univerzitných pracovísk kvôli pandémie prerušilo plány realizovania predmetov využívajúcich vzdelávaciu a vyučovaciu metódu service-learning v praxi. Pred vzdelávateľmi tak stála neľahká úloha adaptácie obsahu predmetu na novú situáciu s cieľom umožniť študentom a študentkám splnenia požiadaviek. Známe sú príklady, kedy zahraničné univerzitné pracoviská apelovali na zodpovedné subjekty v rámci školy a komunity, aby sa dohodli na najlepšom spôsobe dištančného dokončenia komunitných projektov prostredníctvom výkonu projektových alebo nepriamych aktivít⁶. Študenti a študentky *Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove* v rámci predmetov *Service-learning* a *Terénna sociálna práca* realizovali prieskum pomocou obsahovej analýzy komunitných plánov sociálnych služieb a priniesli tak relevantné informácie prínosné aj pre or-

nými pracovníkmi, lekármi, zdravotníckym personálom a ďalšími pomáhajúcimi profesionálmi. Krízovú situáciu ľudí bez domova podčiarkujú aspekty týkajúce sa často ich vážneho zdravotného stavu, veku, či možnosti zabezpečiť si základné potreby pre prežitie. Negatívne dôsledky sa znásobovali „vdaka“ mimoriadnej situácii. S ďalším návrhom pomoci a konkrétnou iniciatívou „*SME S VAMI*“ prišiel časopis *NOTA BENE* reagujúci na aktuálnu situáciu, ktorá sa dotýkala aj predajcov tohto časopisu a ich životnej situácie. Časopis dočasne v krízovom režime prešiel na elektronickú formu publikovania. Aktuálne číslo „*STOP PANIKE*“ bolo zaslané každému, kto sa rozhodol pomôcť (*NOTA BENE* 2020; *TASR* 2020).

⁵ Bližšie Skyba a Šoltéssová (2014), Lipčaková a Matulayová (2012), Brozmanová Gregorová et al. (2014), Balogová, Skyba a Šoltéssová (2014).

⁶ K nim patrili napr.: vykonávanie prieskumu a zhromažďovanie osvedčených postupov alebo iných informácií požadovaných od partnerov v komunite; virtuálne workshopy v prospech komunitných partnerov; vytváranie obsahu komunikačných médií, tlač programových materiálov a využívanie rôznych metód na zdieľanie informácií; využitie výskumu, brainstormingu a stratégií, ktoré by priniesli výsledky pre vytvorenie návrhov na nepriamu podporu dobrovoľníkov angažujúcich sa v rámci pomoci v dôsledku koronavírusu; realizácia virtuálnej podpory vzdelávania mládeže a dospelých a i. (*Philadelphia Higher Education Network for Neighborhood Development* 2020).

ganizácie, v ktorých sa mal uskutočniť výkon jednotlivých service-learningových aktivít. Zároveň slúžili ako argumentačná platforma koncipovania návrhov skvalitnenia existujúcich služieb pre vybrané cieľové skupiny. Študenti a študentky sa v rámci komunitných plánov zamerali na vybranú cieľovú skupinu a v nadväznosti na ňu analyzovali aktuálny stav v oblasti problémov a potrieb danej skupiny, sociálnej práce, poskytovaných služieb, ako aj cieľov, priorít a zámerov vo vzťahu k vybranej cieľovej skupine, sociálnej práci a jednotlivým službám, ktoré sú jej poskytované. Na základe analýzy študenti a študentky vypracovali návrh na skvalitnenie vybranej služby, so zameraním sa najmä na oblasť sociálnej práce, prostredníctvom service-learningovej aktivity. Pre ilustráciu ponúkame vybrané návrhy service-learningových aktivít študentiek sociálnej práce zoradené podľa cieľových skupín:

- osoby so zdravotným postihnutím
- na základe analýzy komunitných plánov sociálnych služieb študentka identifikovala potrebu skvalitnenia života ľudí so zdravotným postihnutím. *„Táto potreba spočíva v skvalitnení bežných dní ľudí s postihnutím, na koľko v spoločnosti sú stále považovaní za „iných“. Je potrebné zlepšovať ich kvalitu života, aby sa necítili ostranení a bezvýznamní.“* Z hľadiska uvedeného študentka považuje za dôležité zvyšovať povedomie o zdravotnom postihnutí a informovanosť ľudí so zdravotným postihnutím o možnostiach pomoci, ako aj podporovať projekty a aktivity, ktoré by zmysluplne vyplňali voľný čas ľuďom so zdravotným postihnutím. Prvou z navrhovaných aktivít je **realizácia prednášok na základných**

školách. Cieľom uvedenej aktivity je „scitlivovanie“ žiakov voči otázkam dotýkajúcich sa inakosti a eliminovanie šikanovania a iných nežiaducich foriem správania zo strany zdravej populácie žiakov z dôvodu nedostatočnej informovanosti. Študentka navrhuje k spolupráci osloviť dobrovoľníkov z radov študentov sociálnej práce a študentov zdravotníckych odborov. Prednášky tematicky zamerané na oblasť zdravotného postihnutia a možnosti pomoci by mohli byť podľa študentky realizované aj pre verejnosť a rodičov žiakov. Ďalším z návrhov je uskutočnenie akcie **„Deň šikovných rúk“**. *„Akcia by bola zameraná nielen na vyplnenie voľného času, ale aj na zlepšenie jemnej a hrubej motoriky, podporu sociálnych kontaktov, a tiež podporu integrácie ľudí s postihnutím medzi zdravú populáciu. K spolupráci by sme oslovili mesto Prešov, ktoré by nám mohlo pomôcť s organizáciou podujatia v centre mesta. V rámci akcie by sme pripravili niekoľko malých stanovísk, ktoré by boli obsluhované dobrovoľníkmi spomedzi študentov sociálnej práce. Študenti by mali pripravenú vo svojom stanovisku určitú tvorivú aktivitu, ktorú by praktizovali s účastníkmi podujatia. Akcia by bola zameraná nielen na deti s postihnutím.“* Opierajúc sa o analýzu komunitných plánov študentka deklaruje potrebu zvýšenia kvality života osôb s postihnutím aj prostredníctvom **svojpomocnej skupiny**. Študentka navrhuje po dohode s vybraným praxovým stredkom študentov sociálnej práce zriadiť svojpomocnú skupinu pre ľudí so zdravotným postihnutím. *„Počas prípravy tejto skupiny, by*

mohli študenti ako dobrovoľníci pomáhať aj pri jej propagácii vytvorením letákov a plagátov. Informovať o tejto skupine by mohlo zariadenia na svojej webovej stránke.“ V rámci voľnočasových aktivít

jedna zo študentiek navrhuje aktivitu „Zábavný štvrtok“. „Zábavnú aktivitu by realizovali študenti a študentky sociálnej práce. Mohlo by ísť napríklad o kreatívnu činnosť, tanec, hudbu alebo čokoľvek, na čom by sa dohodli s klientmi a klientkami daného zariadenia. Činnosť by časovo trvala približne pol hodiny až hodinu, podľa potrieb a možností klientov. Daná aktivita by bola zameraná na aktívne trávenie voľného času a podporu vytvárania a utužovania sociálnych kontaktov. Do tejto aktivity by sa mohli zapájať po dohode a súhlase aj iné zariadenia a ich klienti.“

- ohrozené skupiny - v rámci tejto skupiny sa študentky zamerali na marginalizované rómske komunity. Pre realizáciu service-learningových aktivít si študentka vybrala komunitné centrum. Na základe získaných informácií navrhuje nasledujúce aktivity. „V rámci komunitného centra je množstvo oblastí, v ktorých je potrebná pomoc, ako napr. zvyšovanie informovanosti o rôznych oblastiach, materiálna pomoc vo forme školských pomôcok, oblečenia, doučovanie, vytváranie voľnočasových aktivít pre mládež (komunitu). V rámci projektu by bolo možné zorganizovať vzdelávací workshop „Všetko, čo by ste mali vedieť o Covid-19“, ktorý

by sa zameral na aktuálnu epidemiologickú situáciu (Covid-19). Ľudia z marginalizovaných rómskych komunit sú často nedostatočne informovaní vo viacerých spoločenských sférach. V súčasnej situácii ohľadom pandémie považujeme za dôležitú prevenciu a zvyšovanie povedomia o tom, ako predchádzať výskytu vírusu v komunite (dostatočné oboznámenie všetkých vekových kategórií s najdôležitejšími informáciami ohľadom spôsobov šírenia, možností ochrany, dôležitých kontaktov, kam sa obrátiť s prípadnými otázkami a pod.). Materiály by sme pripravili v spolupráci so sociálnymi pracovníčkami, ktoré pôsobia v komunitnom centre s využitím internetu a relevantných zdrojov. Zabránili by sme tak dezinformáciám⁷ a zvýšili potrebnú informovať medzi marginalizovaným obyvateľstvom, ktoré patrí medzi najviac rizikové skupiny. V rámci tohto „workshopu“ by sme si pripravili aj priestor pre **tvorivú dielňu**, kde by sme spolu s klientmi a klientkami, ktorí majú záujem, spoločne ušili rúška. Tak tiež by sme po dohode s komunitnými pracovníkmi boli nápomocné pri mapovaní pohybu ľudí, ktorí sa vrátili zo zahraničia, prípadne boli s niekým v kontakte, kto sa vrátil zo zahraničia. Získané údaje sú veľmi nápomocné pre zdravotníkov, ale aj pre samotných sociálnych pracovníkov, ktorí na základe týchto informácií môžu zvoliť ďalší postup práce. Pomocou pri zozbieraní informácií by sme umožnili sociálnemu pracovníkovi, aby sa mohli

smere sa bolo možné stretnúť s viacerými výzvami zainteresovaných subjektov na citlivejšiu komunikáciu v záujme eliminovať paniku medzi členmi rómskych komunit.

⁷ Dôležitosť uvedeného podčiarkuje strach, ktorý často prevládala v segregovaných rómskych komunitách a bol spojený nielen s existenčnými otázkami, ale aj prijímanými opatreniami. V tomto

venovať ďalším oblastiam súvisiacim s organizovaním intervencií pre danú cieľovú skupinu.“

Študentky a študenti sa zamerali aj na ďalšie oblasti pokrývajúce voľnočasovú, edukačnú, športovú oblasť, oblasť formovania návykov, doučovania a pod., ktoré boli identifikované na základe obsahovej analýzy a tiež v spolupráci s vybranými partnermi v komunite⁸. Návrhmi vytvorili platformu pre rozvíjanie iniciatív, ktoré vďaka nim dostali konkrétne kontúry.

Záver

Mnohé skupiny obyvateľstva si nielen dnes zaslúžia našu pozornosť. V súčasnosti je spájaná predovšetkým s dôsledkami a rizikami sprevádzajúcimi pandémiu koronavírusu. Vyššie spomínané príklady dobrej praxe či návrhy service-learningových aktivít smerovali najmä do oblasti školstva. Oblasť sociálnej práce a školstva sú úzko previazané vzhľadom k tomu, že úlohy sociálneho pracovníka a pracovníčky prenikajú do mnohých prierezových tém dotýkajúcich sa dostupnosti a úrovne vzdelania, boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, podpory inklúzie, sociálnej zmeny, sociálnej rovnosti či sociálnej ochrany. Charakter prí-

stupu k uvedeným otázkam v súčasnom vzdelávacom systéme je ovplyvnený reformami, ktoré sa dotýkajú aj regionálneho školstva a súčasne všetkých subjektov v školskom systéme. Pozitívom pandémie v tomto smere je, že jej nástup urýchlil reformy v oblasti školstva. Na druhej strane možno hovoriť o ťažkých časoch pre „offline“ žiakov a tých, ktorí sa podieľajú na skvalitňovaní pomoci deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia. Prezentované príklady dobrej praxe ukazujú na schopnosť vytvárania inovatívnych ciest pre elimináciu prekážok vzdelávania žiakov z marginalizovaných rómskych komunít a tiež na potrebu obozretnosti pri ich využívaní v kontexte podpory sociálnej inklúzie týchto žiakov. Práve k nej smerovali viaceré návrhy service-learningových aktivít študentov a študentiek sociálnej práce, ktorých realizáciou by v budúcnosti bolo možné prispieť k podpore rešpektovania diverzity žiakov a eliminovaniu ich vylúčenia z komunity jednotlivých škôl.

Afiliácia

Príspevok vznikol ako súčasť riešenia vedeckého projektu VEGA č. 1/0433/20 s názvom *Faktory formálnej a neformálnej starostlivosti v systéme dlhodobej starostlivosti*.

⁸ Príkladom je organizovanie podujatia s názvom *Olympiáda* s cieľom prevencie sociálno-patologických javov a rozvoja záujmu o pohybové aktivity, spoločného riešenia úloh a zmysluplného trávenia voľného času. Študenti vypracovali návrh aj na aktivitu s názvom „*Čo je tu zle?*“, v rámci ktorej sa zamerali na formovania návykov detí z marginalizovaných rómskych komunít hravou formou pomocou spoločnej hry a práce s obrázkami. Cieľom ďalšej navrhovanej aktivity „*Zbierka kníh pre komunitnú knižnicu*“ je zlepšiť čitateľskú gramotnosť detí zo sociálne znevýhodneného prostredia pomocou kníh od dobrovoľných darcov a spoločného čítania organizovaného v pravidelných intervaloch. Vybierané

knihy by boli prístupné pre záujemcov v miestnom komunitnom centre, v ktorom by bola jedna miestnosť vyhradená pre čítanie deťom. Cieľom „*Zbierky písacích potrieb a zošitov*“ by bolo vybrať písacie, kresliace potreby a zošity pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia a zvýšiť tak ich šance na školskú úspešnosť, či podporiť ich talent pomocou tvorivých aktivít v komunitnom centre. Na školskú úspešnosť bol zameraný aj návrh záujmového krúžku s názvom „*Po škole*“. Išlo by o mimoškolské aktivity spojené s doučovaním detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v miestnom komunitnom centre pomocou dobrovoľníkov aj z radov študentov a študentiek sociálnej práce.

Zoznam bibliografických odkazov

- BALOGOVÁ, Beáta, Michaela SKYBA a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, 2014. Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci na Inštitúte edukológie a sociálnej práce v Prešove. In: M. ŠAVRNOCHOVÁ, eds. *Aktuálne otázky teórie, praxe a vzdelávania v sociálnej práci: zborník vedeckých štúdií vydaný príležitosti 10. výročia Katedry sociálnej práce PF UMB v Banskej Bystrici*, s. 18-30. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum.
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta et al., 2014. *Service learning: inovatívna stratégia učenia(sa): (vysokoškolská učebnica)*. 1. vyd. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum. ISBN 978-80-557-0829-4.
- KORŠŇÁKOVÁ, Paulína a Jana KOVÁČOVÁ, 2010. *Prax učiteľov slovenských škôl na nižšom sekundárnom stupni z pohľadu medzinárodného výskumu OECD TALIS 2008: Národná správa*. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania. ISBN 978-80-970261-2-7.
- LIPČAKOVÁ, Michaela a Tatiana MATULAYOVÁ, 2012. Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci. In: B. BALOGOVÁ a E. KLIMENTOVÁ, eds. *Výzvy a trendy vo vzdelávaní v sociálnej práci: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 26.-27. apríla 2012 v Prešove*, s. 183-191. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0613-5.
- NOTABENE, 2020. *Pomôžte svojim predajcom prežiť najťažšie časy* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://notabene.darujme.sk/727/>
- MIŠKOLCIOVÁ, Lenka, 2020. Juraj Hipš: Korona spustila reformu školstva, tak to, prosím, nepokazme pri návrate do školy. In: *Dobrenoviny* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: https://www.dobrenoviny.sk/c/183303/juraj-hips-korona-vlastne-spustila-reformu-skolstva-tak-to-prosim-nepokazme-pri-navrate-do-skoly?fbclid=IwAR3HeWU-EYQ27Zp_bVjUht3l2iiXV5uDQl6WzblA-epcUEAnvKKisay-xejYY
- VANČÍKOVÁ, Katarína, 2011. *Škola a spoločnosť. Kapitoly zo sociológie výchovy*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0184-4
- Philadelphia Higher Education Network for Neighborhood Development, 2020. *COVID-19 and Community-Based Learning/Service-Learning Courses* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <http://phennd.org/update/covid-19-and-community-based-learning-service-learning-courses/>
- RAFAEL, Vlado, 2020. Online učením v rómskych komunitách proti koronavírusu. In: *Denník* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://dennik.sk/blog/1816071/online-ucenim-v-romskych-komunitach-proti-koronavirusu/>
- SITA, 2020. *Dištančné vzdelávanie rómskych žiakov bez internetu si vyžaduje väčšiu záťaž. Prieskum eduRoma: Online žiakom často chýba spätná väzba* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/22402502/distančne-vzdelavanie-romskych-ziakov-bez-internetu-si-vyzaduje-vacsia-zataz.html>
- SKYBA, Michaela a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, 2014. *Service-learning vo vzdelávaní (školských) sociálnych pracovníkov a pracovníčok*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. ISBN 978-80-555-1156-6.
- SOKOLOVÁ, Lenka, 2015. *Metódy vyučovania psychológie a predmetov osobnostného a sociálneho rozvoja*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. ISBN 978-80-223396-4-3.
- Štátny pedagogický ústav, 2020. *Dištančné vzdelávanie pre žiakov z vylúčených rómskych lokalít* [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/distančne-vzdelavanie/distančne-vzdelavanie-ziakov-z-vylucenych-romskych-lokalit/>
- TASR, 2020. *Koronavírus: Bratislava otvorila karanténne mesto pre ľudí bez domova* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/782875/koronavirus-bratislava-otvorila-karantenne-mestecko-pre-ludi-bez-domova/>